

Termiz iqtisodiyot va servis universiteti o'qituvchisi
Qaraqulov Azizbek Amonqulovich

Annotatsiya: Mazkur tezisda Shukur Xolmirzayev ijodida poeziyaning badiiy talqini masalasi tahlil qilinadi. Yozuvchi nasrida lirizm, ruhiy drammatizm, ramziylik va falsafiy mushohada unsurlarining uyg'unlashuvi ilmiy-estetik jihatdan asoslab beriladi. Asarlarda real voqelik tasviri bilan bir qatorda inson qalbining nozik qatlamlarini ochish, ichki monolog va ruhiy kechinmalar orqali poetik tafakkurni yuzaga chiqarish xususiyatlari yoritiladi. Shuningdek, tabiat tasvirining poetik parallelizm vazifasi, milliy ruh va qadriyatlarining badiiy ifodasi ham tahlil markaziga olinadi. Xulosa sifatida yozuvchi nasrida poeziya mustaqil janr emas, balki ichki ruhiy qatlam sifatida namoyon bo'lishi asoslab beriladi.

Kalit so'z: Shukur Xolmirzayev, poetik realizm, lirizm, ichki monolog, ruhiy drammatizm, ramziylik, falsafiy mushohada, milliy ruh, badiiy talqin, nasr va poeziya uyg'unligi.

Abstract: This thesis analyzes the artistic interpretation of poetry in the works of Shukur Xolmirzayev. The study substantiates, from a scientific and aesthetic perspective, the harmony of lyricism, psychological drammatism, symbolism, and philosophical reflection in the writer's prose. Alongside the depiction of real reality, the works reveal the subtle layers of the human soul, highlighting the emergence of poetic thinking through internal monologue and psychological experiences. The poetic parallelism of nature imagery, as well as the artistic expression of national spirit and values, are also examined. The conclusion argues that in the writer's prose, poetry appears not as an independent genre, but as an inner spiritual layer.

Keywords: Shukur Xolmirzayev, poetic realism, lyricism, internal monologue, psychological drammatism, symbolism, philosophical reflection, national spirit, artistic interpretation, harmony of prose and poetry.

Аннотация: В данной тезисе анализируется художественная интерпретация поэзии в творчестве Shukur Xolmirzayev. С научно-эстетической точки зрения обосновывается гармония лиризма, психологического драматизма, символизма и философского размышления в прозе писателя. Наряду с изображением реальной действительности в произведениях раскрываются тонкие слои человеческой души, проявление поэтического мышления через внутренний монолог и психологические переживания. Также рассматривается поэтическая функция пейзажных описаний, а также художественное выражение национального духа и ценностей. В заключение доказывается, что в прозе писателя поэзия выступает не как самостоятельный жанр, а как внутренний духовный пласт.

Ключевые слова: Шукур Холмирзаев, поэтический реализм, лиризм, внутренний монолог, психологический драматизм, символизм, философское размышление, национальный дух, художественная интерпретация, гармония прозы и поэзии.

O'zbek adabiyotida nasr taraqqiyotini yangi bosqichga ko'targan ijodkorlardan biri — Shukur Xolmirzayevdir. Uning asarlari hayotiyliigi, ruhiy teranligi, tabiiyligi va badiiy mukammalligi bilan ajralib turadi. Yozuvchi real voqelikni haqqoniy tasvirlash bilan birga, inson qalbining eng nozik qatlamlariga kirib borish, ruhiy holatlarni chuqur tahlil qilish mahoratini namoyon etadi. Shu bois Xolmirzayev nasrini o'rganishda undagi poetik tafakkur, lirizm va badiiy mushohada

masalasi alohida ilmiy-estetik ahamiyat kasb etadi. Uning ijodida poeziya alohida janr sifatida emas, balki nasrning ichki ruhiy qatlamida yashaydi, har bir obraz, tasvir va ruhiy kechinmada namoyon bo'ladi¹.

Avvalo, yozuvchi ijodining asosiy xususiyati — realizm va lirizm uyg'unligidir. Xolmirzayev hayotni bezab ko'rsatmaydi, voqelikni qanday bo'lsa, shunday tasvirlaydi. Biroq bu realizm quruq faktlar yig'indisi emas. U inson qalbi, ichki iztiroblari, orzu-armonlari va ma'naviy izlanishlari bilan boyitilgan. Natijada oddiy hayotiy voqea ham chuqur falsafiy va poetik mazmun kasb etadi. Yozuvchi uchun muhim narsa voqeaning o'zi emas, balki uning inson qalbida qanday aks etishidir.

Xolmirzayev asarlarida ichki monolog alohida o'rin tutadi. Qahramon ko'pincha tashqi harakatdan ko'ra ichki iztirob bilan yashaydi. Ruhiy drammatizm, sukut, o'yga cho'mish holatlari she'riy ohangni yuzaga keltiradi. Masalan, O'n sakkizga kirmagan kim bor asarida yoshlikning murakkab ruhiy kechinmalari nihoyatda nozik tasvirlanadi. Asardagi qahramon hayotning murakkab savollari oldida turadi: o'zlikni anglash, mas'uliyatni his qilish, muhabbat va insoniylik mezonlarini tushunish jarayoni uning ichki o'sishini belgilaydi. Bu jarayon oddiy tasvir emas, balki poetik umumlashtirish orqali ochiladi. Yoshlik bu yerda shunchaki biologik davr emas, balki qalb uyg'onishi, ruhiy pishish bosqichi sifatida talqin qilinadi.

Yozuvchi ijodida tabiat tasviri alohida poetik kuchga ega. Tabiat manzaralari dekorativ vazifani bajarmaydi; ular qahramon ruhiyatining badiiy paralleli sifatida xizmat qiladi. Sahro sukunati — yolg'izlikni, tog'lar salobati — qat'iyat va matonatni, yomg'irning mayinligi — iztirob va poklanishni anglatadi. Tabiat va inson o'rtasidagi uyg'unlik orqali yozuvchi hayot falsafasini ochadi. Bu jihat uning ko'plab hikoya va qissalarida namoyon bo'lib, nasrga she'riy kenglik va chuqurlik bag'ishlaydi.

Xolmirzayev tilining o'ziga xosligi ham poeziyaning badiiy talqinida muhim omildir. Uning uslubi sodda, ammo serma'no; ixcham, ammo ta'sirchan. Yozuvchi ortiqcha so'zbozlikdan qochadi, har bir jumlaning ehtiyotkorlik bilan quradi. Qisqa va lo'nda ifoda orqali kuchli estetik ta'sir hosil qiladi. Har bir so'z o'z o'rnida ishlatiladi, ortiqcha tasvir yoki balandparvozlikka yo'l qo'yilmaydi. Bu jihat nasrni she'riy ruh bilan boyitadi va o'quvchini chuqur mushohadaga chorlaydi.

Obrazlar tizimida ham ramziylik va umumlashtirish kuchli. Oddiy inson timsoli orqali katta ma'naviy masalalar ko'tariladi. Vijdon, sadoqat, muhabbat, yolg'izlik, jamiyat va shaxs munosabati kabi masalalar qahramonlar taqdiri orqali ochiladi. Qahramonlarning ichki iztirobi ko'pincha balandparvoz nutq bilan emas, balki sukut va ichki kechinmalar orqali ifodalanadi. Bu esa poeziyaga xos noziklikni yuzaga chiqaradi. O'quvchi voqeani faqat o'qibgina qolmay, uni his qiladi, qalban boshdan kechiradi.

Yozuvchi ijodida drammatizm ham poetik tus oladi. Ziddiyatlar sun'iy ravishda yaratilmaydi; ular inson qalbida tabiiy ravishda tug'iladi. Ichki kurash va ma'naviy tanlov jarayoni badiiy talqin markaziga chiqadi. Insonning o'z vijdoni bilan yuzma-yuz kelishi, tanlov oldida qolishi asarning asosiy dramatik kuchini tashkil etadi. Bu drammatizm o'quvchini ruhiy jihatdan larzaga soladi, uni mushohadaga undaydi.

Milliy ruh va qadriyatlar Xolmirzayev ijodining ajralmas qismidir. Yozuvchi milliylikni shior yoki tashqi belgilar orqali emas, balki inson ruhiyati orqali beradi. An'anaviy hayot tarzi, ota-ona

¹ Shukur Xolmirzayev. *Saylanma*. 1–2-jildlar. – Toshkent: G'afur G'ulom nomidagi nashriyot-matbaa ijodiy uyi, 2018.

va farzand o'rtasidagi munosabat, vatan tuyg'usi, sadoqat va oriyat masalalari poetik ifoda bilan uyg'unlashadi. Milliy qadriyatlar qahramonlarning ichki dunyosida yashaydi va ular orqali umumiy insoniy mazmunga ega bo'ladi.

Shuningdek, yozuvchi nasrida falsafiy mushohada kuchli. Hayotning ma'nosi, insonning jamiyatdagi o'rni, vaqt va xotira masalalari asarlarda nozik va chuqur tarzda talqin qilinadi. Bu falsafiylik quruq didaktika emas; u obraz va ruhiy holatlar orqali beriladi. Shu bois asar o'quvchiga tayyor xulosa bermaydi, balki uni mustaqil fikrlashga undaydi.

Xulosa qilib aytganda, Shukur Xolmirzayev nasrida poeziya mustaqil janr emas, balki ichki ruhiy qatlam sifatida yashaydi. Lirizm, ramziylik, ruhiy chuqurlik, ixcham va ta'sirchan til, dramatik ziddiyatlarning tabiiyligi — bularning barchasi yozuvchi nasrini poetik realizm darajasiga ko'taradi. Uning asarlari o'zbek adabiyotida nasr va poeziya uyg'unligining yorqin namunasi sifatida alohida o'rin tutadi. Xolmirzayev ijodi inson qalbini anglash, ruhiy poklanish va ma'naviy kamolot sari yetaklovchi badiiy maktabdir.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Toshboyev O. *Abadiy zamondosh*. – Toshkent: G'afur G'ulom nomidagi nashriyot-matbaa ijodiy uyi, 2018.
2. Shukur Xolmirzayev. *Saylanma*. 1-jild. – Toshkent: Sharq nashriyoti, 2006.
3. Karimov N. *XX asr o'zbek adabiyoti tarixi*. – Toshkent: O'qituvchi, 2010.
4. Qo'shjanov M. *Adabiyot nazariyasi*. – Toshkent: Tafakkur, 2005.
5. Yo'ldoshev Q. *Badiiy tahlil asoslari*. – Toshkent: Yangi asr avlodi, 2012.